

АКТУАЛЬНИЙ СТАН І ПРІОРИТЕТНІ НАПРЯМИ ІНОЗЕМНОГО ІНВЕСТУВАННЯ В УКРАЇНУ

У статті досліджено і проведено аналіз сучасного стану та пріоритетних напрямів іноземного інвестування в економіку України. Виявлено тенденції та досліджено перспективи розвитку залучення іноземних інвестицій, що дає змогу продемонструвати динаміку інвестицій, яка вважається індикатором зміни рівня довіри і рейтингу країни у світі. Досліджено стан інвестиційного клімату України за міжнародними рейтинговими оцінками. Установлено позитивну динаміку розвитку інвестиційної привабливості та поліпшення інвестиційного клімату країни. Також у статті визначено основні проблемні питання і несприятливі фактори, що перешкоджають стабільному розвитку інвестиційної діяльності. Розглянуто основні позитивні кроки уряду щодо вдосконалення законодавства у сфері інвестицій.

Ключові слова: іноземні інвестиції, глобальний інноваційний індекс, інвестиційна привабливість.

Постановка проблеми. Інвестиції сьогодні виступають основним фактором здійснення перебудови економіки і є важливою складовою соціально-економічного розвитку держави. Розширення міжнародного інвестиційного співробітництва є провідною тенденцією в сучасній системі міжнародних економічних відносин.

Сьогодні практично у світі немає країн, які не брали б участі у міжнародній інвестиційній кооперації. Навіть такі держави, як Куба, Північна Корея, намагаються в останні роки залучити іноземні інвестиції.

У сьогоднішніх умовах світової економічної кризи іноземний капітал є одним із найважливіших ресурсів розвитку національної економіки країни. Тому, беручи до уваги активну участь у світовому економічному процесі і членство в провідних міжнародних економічних організаціях, для України вкрай необхідним є створення сприятливого інвестиційного клімату в країні та пошук нових шляхів до залучення іноземних інвестицій.

Виклад основного матеріалу. Під визначенням поняття «інвестиційний клімат» розуміють узагальнюючу характеристику сукупності внутрішніх і зовнішніх факторів, що визначають доцільність і привабливість інвестування в економіку держави, зокрема воєнний фактор (наявність локальних і міжнародних конфліктів, рівень національної безпеки), політичний (ступінь довіри населення до влади, рівень соціальної стабільності), економічний (динаміка макроекономічних показників). Б. Бароллі відзначає, що рушійною силою, яка негативно впливає на притік іноземних інвестицій, є політична нестабільність, збройні конфлікти, міждержавні або міжуря-

дові етнічні, політичні й громадянські конфлікти, у тому числі масові заворушення [1].

Аналізуючи сучасний стан інвестиційного середовища України, слід відмітити, що притік прямих інвестицій в економіку України, за даними Державної служби статистики, у 2016 р. склав 4405,8 млн дол. США прямих інвестицій (акціонерного капіталу) проти 3763,7 млн дол. США у 2015 р. Загальний обсяг капітальних інвестицій, освоєний в аграрному секторі економіки в січні – березні 2017 р., склав 10,9 млрд грн. Це на 4,0 млрд грн, або 57,9 %, більше в порівнянні з аналогічним періодом 2016 р. У цілому інвестиції спрямовуються у вже розвинені сфери економічної діяльності.

Обсяг прямих іноземних інвестицій є одним з показників, який характеризує ступінь інтеграції країни у світове співробітництво і залежить від привабливості об'єкта інвестування. Отже, станом на 31.12.2016 р. найвагоміші обсяги надходжень прямих інвестицій були спрямовані до установ та організацій, що здійснюють фінансову та страхову діяльність, і підприємств промисловості.

До основних країн-інвесторів належать Кіпр – 9691,6 млн дол. США, Нідерланди – 5753,9 млн дол. США, Російська Федерація – 4349,8 млн дол. США, Велика Британія – 2046,3 млн дол. США, Віргінські Острови (Брит.) – 1766,5 млн дол. США, Німеччина – 1606,6 млн дол. США і Швейцарія – 1467,3 млн дол. США.

Провідними сферами економічної діяльності за обсягами залучення капітальних інвестицій у 2016 р. залишаються: промисловість – 33,3 %, будівництво – 12,6 %, сільське, лісове та рибне господарство – 13,8 %, інформація та телекомунікації – 4,8 %, опто-

ва та роздрібна торгівля; ремонт автотранспортних засобів і мотоциклів – 7,7 %, транспорт, складське господарство, поштова та кур'єрська діяльність – 7,6 %, державне управління й оборона; обов'язкове соціальне страхування – 5,9 %.

Головним джерелом фінансування капітальних інвестицій, як і раніше, залишаються власні кошти підприємств та організацій, за рахунок яких у 2016 р. освоєно 69,4 % капіталовкладень.

У першому півріччі 2017 р. експорт товарів збільшився на 24,2 % (на 4029,6 млн дол.) порівняно із першим півріччям 2016 р., у січні-червні 2017 р. підприємствами та організаціями за рахунок усіх джерел фінансування освоєно 155,1 млрд грн капітальних інвестицій, що на 22,5 % більше від обсягу капітальних інвестицій за відповідний період 2016 р. Вагомі частки капітальних інвестицій освоєно в машини, обладнання та інвентар і транспортні засоби – 50,8 % усіх інвестицій, у будівлі та споруди – 41,1 %. На капітальний ремонт активів спрямовано 10,0 млрд грн капітальних інвестицій (6,4 % від загального обсягу) [2].

Для подальшого оцінювання сучасного інвестиційного клімату в Україні варто звернути увагу на міжнародні рейтинги ведення бізнесу та конкурентоспроможності, які порівнюють розвиток певної економіки країни з іншими економіками за основними показниками.

Для визначення рівня інвестиційної привабливості країни використовують глобальний інноваційний індекс (Global Innovation Index, GII) – дослідження інноваційного клімату країн, яке проводить школа бізнесу INSEAD, а також Світова організація інтелектуальної власності та Корнельський університет. 15.06.2017 р. було презентовано звіт про інноваційний розвиток країн світу «Глобальний інноваційний індекс 2017», згідно з яким Україна ввійшла у топ-50 країн у Глобальному індексі інновацій [3].

Відповідно до результатів рейтингу Doing Business-2017 Україна посіла 80-те місце серед 190 країн світу, що на три позиції вище у порівнянні із рейтингом-2016, зокрема за складовими «реєстрація підприємства» – з 30-го до 20-го місця; «підключення до електромереж» – із 137-го до 130-го місця; «оподаткування» – із 107-го до 84-го місця. За підрахунком експертів Світового банку, один пункт у рейтингу Doing Business приносить державі близько 500–600 млн дол. додаткових інвестицій, тому за цим показником передбачається збільшення обсягу залучення прямих іноземних інвестицій в Україну в 2017 р. в середньому на 1,5 млрд дол. США.

Свідченням ефективності держави в забезпеченні інституційних основ розвитку конкурентоспро-

можності економіки є рейтинг Індексу глобальної конкурентоспроможності 2016–2017, згідно з яким Україна знаходиться на 85-му місці зі 138 країн.

Згідно зі звітом Європейської бізнес-асоціації Індекс інвестиційної привабливості України, як показало опитування бізнесу, виріс до максимуму за останні 6 років.

Отже, в цілому можна спостерігати позитивну динаміку розвитку інвестиційної привабливості країни.

Разом з тим, одним із вагомих факторів, що послаблює інвестиційну привабливість економіки країни та гальмує її подальший розвиток, залишається нестабільність правового та політичного середовища в Україні. Залишаються невирішеними питання корупції, бойових дій на сході країни, бюрократичних бар'єрів, недосконалої та нестабільної податкової системи, суперечливості та заплутаності підзаконних нормативних актів, зволікання з судовою та земельною реформами, відсутності дієвої системи страхування іноземних інвестицій тощо. Нерівномірний розподіл податкового тиску, який є надмірним для легально працюючих суб'єктів господарювання, поряд з існуванням величезного тіньового сектору економіки є вагомим стримуючим фактором іноземного інвестування в Україну. Крім того, нестабільність правил нарахування податкових ставок, вилучення державою великої частки прибутку перешкоджають ефективному веденню бізнесу в Україні.

Стосовно рівня корумпованості, то згідно зі світовим Індексом сприйняття корупції (CPI) за 2016 р. Україна отримала 29 балів зі 100 можливих. Це на 2 бали більше, ніж минулого року, але недостатньо для країни, влада якої назвала боротьбу з корупцією головним пріоритетом. Покращенню позиції України у світовому рейтингу сприяло просування антикорупційної реформи, проте відсутність дієвої судової системи та фактична безкарність корупціонерів не дає країні зробити потужний ривок уперед і подолати 30-бальний бар'єр, що зветься «ганьбою для нації». У всесвітньому рейтингу CPI Україна цього року посідає 131-ше місце зі 176 країн.

Однак, незважаючи на наявність наведених негативних факторів, на сьогодні спостерігаються позитивні тенденції розвитку та поліпшення інвестиційного клімату країни, які виражаються в наступному.

На сьогодні в Україні підписано та ратифіковано Верховною Радою України міжурядові угоди про сприяння та взаємний захист інвестицій з більше ніж 70 країнами світу.

З 1 серпня 2017 р. офіційно набула чинності Угода про зону вільної торгівлі між Україною та Канадою, згідно з якою Канада скасовує 98 % тарифів на

експорт українських товарів. Для товарів із Канади одразу скасовується 72 % тарифів, а упродовж 7 років передбачається, що безмитний експорт виросте до 98 % [4]. Угода також взаємно відкриває ринки державних закупівель та сприятиме розвитку двостороннього економічного співробітництва між Україною та Канадою, надавши українським виробникам можливість отримати переваги безмитного доступу до канадського ринку, особливо це стосується виробників соняшникової олії, кондитерських виробів, алкогольних напоїв та пива, соків, одягу, кераміки, українських металургійних та хімічних комбінатів. Очікується також, що Угода буде сприяти створенню в країні нових робочих місць.

З метою спрощення порядку залучення іноземних інвестицій та унеможливлення проявів ознак корупції при їх державній реєстрації 31.05.2016 р. прийнято Закон України № 1390-VIII «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо скасування обов'язковості державної реєстрації іноземних інвестицій».

Також здійснюються кроки, що сприятимуть стабільному розвитку економіки України та активізації інвестиційної діяльності, а саме 15 березня 2017 р. було підписано Угоду між Урядом України та Організацією економічного співробітництва та розвитку щодо приєднання до Декларації про міжнародні інвестиції і багатонаціональні підприємства, відповідних Рекомендацій та процедурних Рішень Ради Організації економічного співробітництва та розвитку.

Крім того, постановою Кабінету Міністрів України від 19.10.2016 р. № 740 утворено Офіс із залучення та підтримки інвестицій. Указом Президента України від 29 серпня 2016 р. № 365/2016 затверджено положення про Національну інвестиційну раду, основними завданнями якої є розроблення пропозицій щодо стимулювання та розвитку інвестиційної ді-

яльності в Україні, формування привабливого інвестиційного іміджу України, у тому числі з урахуванням найкращої міжнародної практики; сприяння формуванню основних напрямів державної політики щодо поліпшення інвестиційного клімату в Україні; напрацювання пропозицій щодо стратегічних напрямів розвитку інвестиційного потенціалу України, стимулювання іноземних та національних інвестицій у розвиток економіки держави; вивчення ініціатив та потенційних пропозицій щодо інвестиційних проєктів, а також практики взаємодії суб'єктів інвестиційної діяльності з державними органами; аналіз та узагальнення проблем, які перешкоджають інвестуванню в економіку України, підготовка пропозицій щодо шляхів їх вирішення, зокрема щодо заходів зі сприяння захисту прав інвесторів; участь в опрацюванні проєктів актів законодавства з питань інвестиційної діяльності [5].

27 вересня 2017 р. набув чинності Закон «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо усунення бар'єрів для залучення іноземних інвестицій» від 23.05.2017 р. №2058-VIII. Законом передбачається можливість проживання в Україні іноземних інвесторів на основі посвідки на тимчасове проживання. Крім того, спрощено процедуру видачі дозволів на застосування праці іноземців і посвідок на проживання в Україні.

Висновки. Як убачається з вищенаведеного, держава активно працює над підвищенням дієздатності механізмів забезпечення сприятливого інвестиційного клімату й формування основи збереження та підвищення конкурентоспроможності вітчизняної економіки.

Сьогодні ми можемо спостерігати тенденцію глобалізації світової економіки, тому саме іноземні інвестиції можуть надати країні того самого поштовху, якого вона потребує, через збільшення капіталу, введення нових технологій тощо.

ЛІТЕРАТУРА

1. The Impact of Political Volatility on Foreign Direct Investment: Evidences from the Western Balkan Countries. URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/72856231.pdf> (дата звернення: 21.11.2017).
2. Barolli B. The Impact of Political Volatility on Foreign Direct Investment: Evidences from the Western Balkan Countries. *Bulletin of Yamagata University*. 40. No. 1. P. 65–78.
3. Державна служба статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/> (дата звернення: 21.11.2017).
4. Глобальный инновационный индекс 2017 г.: в рейтингах лидируют Швейцария, Швеция, Нидерланды, США и Соединенное Королевство. URL: http://www.wipo.int/pressroom/ru/articles/2017/article_0006.html (дата звернення: 21.11.2017).
5. Міністерство закордонних справ України. URL: http://mfa.gov.ua/mediafiles/sites/canada/files/Canada_Brochure2015_v5.pdf (дата звернення: 21.11.2017).
6. Міністерство економічного розвитку і торгівлі України. URL: <http://www.me.gov.ua> (дата звернення: 21.11.2017).

REFERENCES

1. The Impact of Political Volatility on Foreign Direct Investment: Evidences from the Western Balkan Countries. *core.ac.uk core.ac.uk*. Retrieved from: <https://core.ac.uk/download/pdf/72856231.pdf> [in English].
2. Barolli B. The Impact of Political Volatility on Foreign Direct Investment: Evidences from the Western Balkan Countries. *Bulletin of Yamagata University*. 40. 1, 65–78 [in English].
3. Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy [The State Statistics Service of Ukraine]. *ukrstat.gov.ua*. Retrieved from: <http://www.ukrstat.gov.ua/> [in Ukrainian].
4. Globalnyy innovatsionnyy indeks 2017 g.: v reytingakh lideruyut Shveysariya. Shvetsiya. Niderlandy. SShA i Soyedinennoye Korolevstvo [Global Innovation Index 2017: Switzerland, Sweden, the Netherlands, the United States and the United Kingdom are leading in the ratings]. *wipo.int*. Retrieved from: http://www.wipo.int/pressroom/ru/articles/2017/article_0006.html [in Russian].
5. Ministerstvo zakordonnykh sprav Ukrainy [Ministry of Laws of Ukraine]. *mfa.gov.ua*. Retrieved from: http://mfa.gov.ua/mediafiles/sites/canada/files/Canada_Brochure2015_v5.pdf [in Ukrainian].
6. Ministerstvo ekonomichnoho rozvytku i torhivli Ukrainy [Ministry of Economic Development and Trade of Ukraine]. *me.gov.ua*. Retrieved from: <http://www.me.gov.ua> [in Ukrainian].

И. М. ТОВКУН

кандидат юридических наук, доцент кафедры хозяйственного права
Национального юридического университета имени Ярослава Мудрого

**АКТУАЛЬНОЕ СОСТОЯНИЕ И ПРИОРИТЕТНЫЕ НАПРАВЛЕНИЯ
ИНОСТРАННОГО ИНВЕСТИРОВАНИЯ В УКРАИНУ**

В статье исследован и проведен анализ актуального состояния и приоритетных направлений иностранного инвестирования в экономику Украины. Выявлены тенденции и исследованы перспективы развития привлечения иностранных инвестиций. Исследовано состояние инвестиционного климата Украины согласно международным рейтинговым оценкам. Установлена положительная динамика развития инвестиционной привлекательности и улучшения инвестиционного климата страны. Рассмотрены основные положительные шаги правительства по совершенствованию законодательства в сфере инвестиций.

Ключевые слова: иностранные инвестиции, глобальный инновационный индекс, инвестиционная привлекательность.

I. M. TOVKUN

Candidate of Law, Associate Professor Commercial Law Department
of the Yaroslav Mudryi National Law University

ACTUAL STATE AND PRIORITY DIRECTIONS OF FOREIGN INVESTMENT IN UKRAINE

The article evaluates and analyzes the current state and priority directions of foreign investment in the Ukrainian economy. Trends and prospects of the development of attracting foreign investments have been revealed and analyzed, which allows demonstrating the dynamics of investments, with the latter one to be considered an indicator of changes in the level of trust and rating of the country in the world. The state of the investment climate in Ukraine has been researched according to international rating assessments. Positive dynamics of investment attractiveness development and improvement of the investment climate of the country have been established. Also, the article identifies key issues and adverse factors that hinder the stable development of investment activity. The main positive steps taken by the Government to improve the legislation in the field of investment have been taken into consideration.

Keywords: foreign investment, Global Innovation Index, investment attractiveness.

Товкун І. М. Актуальний стан і пріоритетні напрями іноземного інвестування в Україну. *Право та інноваційне суспільство* : електрон. наук. вид. 2017. № 2 (9). URL: <http://apir.org.ua/wp-content/uploads/2017/12/Tovkun9.pdf>.